

УДК 347.961

ВСТАНОВЛЕННЯ НОТАРІУСОМ УКРАЇНИ ОСОБИ, ЯКА ЗВЕРНУЛАСЯ ЗА ПОСВІДЧЕННЯМ ДОГОВОРУ ВІДЧУЖЕННЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА

Ірина ПАНЧЕНКО,
аспірантка кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена висвітленню проблеми встановлення нотаріусом особи, яка звернулася за посвідченням договору відчуження нерухомого майна.

Зроблено висновок, що діяльність нотаріуса зі встановлення особи, яка звернулася за посвідченням договору відчуження нерухомого майна, полягає у встановленні за дозволами законодавством документами прізвища, ім'я, та по батькові особи, її віку, статі, адреси реєстрації місця проживання та інших реквізитів, які можуть характеризувати особу. Проаналізовано особливості окремих документів, на підставі яких нотаріус може встановлювати особу. Досліджено процедуру встановлення нотаріусом особи, яка на час вчинення нотаріальної дії є малолітньою (неповнолітньою).

Зроблено висновок про недосконалість законодавства про нотаріат. За наслідками дослідження сформульовано пропозиції з вдосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: нотаріус, сторони договору, паспортний документ, нотаріальне посвідчення договору, малолітня особа.

IDENTIFICATION OF AN INDIVIDUAL WHO HAS APPLIED FOR CERTIFICATION OF THE AGREEMENT ON ALIENATION OF IMMOVABLE PROPERTY

Iryna PANCHENKO,
Postgraduate Student at the Department of Notarial and Enforcement Proceeding and Advocacy
of Taras Shevchenko National University of Kyiv

SUMMARY

The article is focused on the issue of identification by a notary of an individual who has applied for certification of the agreement on alienation of immovable property.

It has been concluded that notary activity on identifying an individual who has applied for certification of the agreement on alienation of immovable property consist of establishing an individual's last name, first name and patronymic, his/her age, sex, address of registered residence and other details that could characterize an individual based on documents prescribed by legislation. The peculiarities of particular documents based on which a notary could identify a person have been analyzed. The procedure of identification by a notary of a person who is a minor (underage) at the moment of notary act performance has been examined.

The conclusion about deficiencies in the notary legislation has been made. According to the results of the research, suggestions were made to improve current legislation.

Key words: notary, parties to an agreement, passport document, notary certification of the agreement, minor individual.

Постановка проблеми. Однією з процесуальних дій, що її вчиняє нотаріус в процедурі посвідчення договорів відчуження нерухомого майна, є встановлення осіб, які звернулися задля вчинення нотаріальної дії. Під час вчиненні цієї процесуальної дії виникає багато питань як теоретичного, так і практичного характеру. Зазначені проблеми потребують свого вирішення.

Стан дослідження. Окремі особливості встановлення нотаріусом осіб, які звернулися для вчинення нотаріальної дії, досліджували С. Фурса, В. Баранкова, Є. Білозерська, М. Зенікова, І. Лихолат, О. Коротюк, Л. Радзівська, Р. Шишка, К. Шкрібляк та інші вчені, праці яких є основою дослідження відповідної проблематики. Крім того, багато проблем залишилося невирішеними, зокрема, щодо переліку документів, які є підставою для встановлення особи.

Метою і завданням статті є комплексне дослідження проблеми встановлення осіб, які звернулися за посвідченням договору відчуження нерухомого майна, виявлення недоліків законодавства про нотаріат і формування пропозицій з його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. За обґрунтованим твердженням М. Зенікової саме із встановлення особи, яка звернулася для вчинення нотаріальної дії, завжди починається вчинення будь-якої нотаріальної дії. Нотаріус повинен пересвідчитися, що саме ця особа є зацікавленою і саме щодо цієї особи вчиняється нотаріальна дія [1, с. 37].

Як зазначає І. Лихолат, встановлення особи полягає в декількох логічно пов'язаних між собою діях. По-перше, нотаріус має встановити особу, яка звернулася до нього за вчиненням нотаріальних дій, згідно з визначеними законодавством документами, тобто констатувати певні факти: ім'я, прізвище та по батькові особи, вік, стать, адресу реєстрації місця проживання тощо; по-друге – з'ясувати, чи може бути використаний саме цей документ, документ, який подав громадянин, для вчинення конкретної нотаріальної дії; по-третє – упевнитися у відповідності вчинюваної нотаріальної дії до обсягу цивільної дієздатності цього громадянина [2, с. 18]. На нашу думку, таке розуміння обсягу тих дій, які вчиняє нотаріус із метою встановлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, є дещо розширеним і не відповідає цілям цієї дії. Якщо щодо

перших двох дій відповідної процедури жодних зауважень бути не може, то третя дія, спрямована на впевненість відповідності вчинюваної нотаріальної дії до обсягу цивільної дієздатності цього громадянина, очевидно, виходить за межі задекларованої ст. 43 Закону «Про нотаріат» [3] цілі відповідної дії, яка сформульована у назві статті та її змісті як «встановлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії». Відповідність вчинюваної нотаріальної дії обсягу цивільної дієздатності є однією з дій нотаріуса в процедурі вчинення нотаріального провадження, яка вчиняється вже в межах етапу визначення обсягу цивільної дієздатності фізичних осіб, що вчиняється відповідно до ст. 44 Закону «Про нотаріат».

Отже, діяльність нотаріуса зі встановлення особи, яка звернулася за посвідченням договору відчуження нерухомого майна, полягає у встановленні за дозволеними законодавством документами, які підтверджують особу, прізвища, ім'я, та по батькові особи, її віку, статі, адреси реєстрації місця проживання та інших реквізитів, що можуть характеризувати особу (наприклад, громадянство). Зазначена діяльність нотаріуса у процедурі посвідчення договору відчуження нерухомого майна врегульована ст. 43 Закону «Про нотаріат», а також відповідною главою 3 «Установлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії» розділу I «Загальні положення» Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України [4].

Неправильне розуміння сутності та обсягу відповідних дій нотаріуса щодо встановлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, на нашу думку, відображено і у главі 3 «Установлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії» розділу I «Загальні положення» Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України.

Зокрема, поряд із дійсно положеннями щодо процедури встановлення нотаріусом особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, у цій главі містяться й положення, які повинні належати до зовсім інших розділів цього нормативного акта. Такими, наприклад, є положення абз. 2 п. 5 щодо необхідності отримання згоди батьків на укладення правочину неповнолітньою особою та п. 7 щодо необхідності перевірки нотаріусом факту застосування до фізичної особи санкцій, передбачених ст. 4 Закону України «Про санкції». Наведені положення врегульовують зовсім інші елементи процедури вчинення нотаріальної дії, зокрема, й процедури нотаріального посвідчення договору відчуження нерухомого майна, аніж питання встановлення нотаріусом особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії. Фактично зазначене свідчить про недоліки систематизації норм у межах зазначеного Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України як нормативного акта, про низький рівень нормотворчої техніки під час його створення.

Відповідно до ч. 3 ст. 43 Закону «Про нотаріат» встановлення особи нотаріусом здійснюється за паспортом громадянина України або за іншими документами, які унеможливають виникнення будь-яких сумнівів щодо особи громадянина, що звернувся за вчиненням нотаріальної дії (паспорт громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний чи службовий паспорт, посвідчення особи моряка, посвідчення члена екіпажу, посвідка на проживання особи, яка мешкає в Україні, національний паспорт іноземця або документ, що його замінює, посвідчення інваліда чи учасника Великої Вітчизняної війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи). При цьому посвідчення водія, особи моряка, особи з інвалідністю чи учасника Другої світової війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи, не можуть бути використані громадянином України для встановлення його особи під час укладення правочинів.

Р. Шишка під час аналізу ст. 43 Закону «Про нотаріат» звертає увагу на її вузький національний зміст. На його думку, зазначена норма ігнорує положення ст. 2 ЦК щодо учасників цивільних правовідносин, зокрема юридичних осіб, державу, Автономну Республіку Крим та органи місцевого самоврядування. Крім того, він задається питанням щодо того, що хіба за вчиненням нотаріальних дій можуть звертатися лише громадяни України, а іноземцям і біженцям відмовлено в такому зверненні [5, с. 209–210]? На нашу думку, з такою критикою положень частково можна погодитися.

Справді, на перший погляд здається, що зазначена норма обходить увагою встановлення особи інших учасників правовідносин, крім фізичних осіб – юридичних осіб, державу, Автономну Республіку Крим та органи місцевого самоврядування. Однак якщо читати Закон «Про нотаріат» далі, то можна помітити, що встановлення особи зазначених суб'єктів фактично здійснюється нотаріусом під час вчинення іншої процесуальної дії – перевірки цивільної правоздатності та дієздатності юридичних осіб (ст. 44 Закону «Про нотаріат»). Тож у цій частині критика положень ст. 43 Закону виглядає необґрунтованою. Що стосується врегулювання в цій статті виключно питання встановлення особи громадян України, то така критика є слухною. Доцільно було б у Законі «Про нотаріат» ці питання теж врегулювати.

У науці під час тлумачення ст. 43 Закону «Про нотаріат» зазначається, що з її змісту вбачається, що всі перелічені в ній документи є такими, що унеможливають виникнення будь-яких сумнівів щодо особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії. Водночас наведені посвідчення не можуть бути використані для встановлення особи під час посвідчення правочинів, що пов'язано з тим, що посвідчення не належать до паспортних документів, які безпосередньо покликані підтверджувати особу і належність її до громадянства відповідної держави, а існують з іншою, спеціально визначеною метою (наприклад, посвідчення водія – для підтвердження права керування транспортними засобами, посвідчення за місцем роботи – факту заміщення певної посади тощо). Крім того, у вказаних документах не зазначаються деякі реквізити, що є важливими під час посвідчення окремих правочинів (місце народження, факт перебування в зареєстрованому шлюбі та інші), вони також не можуть підтверджувати реєстрацію місця проживання. З огляду на це з вказаних документів не можна встановити обсяг цивільної дієздатності фізичної особи, що є обов'язковою умовою посвідчення будь-якого правочину [6, с. 359–378]. На нашу думку, з таким твердженням необхідно погодитися лише частково.

Взагалі за сучасного розвитку технологій виготовлення різного роду документів видається спірною думка про те, що можуть бути документи, використання яких взагалі унеможливує виникнення будь-яких сумнівів щодо особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії. Навіть паспорт громадянина України є таким, що може бути підірваний, не кажучи вже про посвідчення, видане за місцем роботи заявника. Саме тому у нотаріальній практиці досить велика увага приділяється опису самого паспорта, тих його реквізитів, на які повинен звертати увагу нотаріус [7; 8]. Така увага була б недоречною, якби паспорт був тим документом, який безспірно підтверджує особу. У зв'язку з цим твердженням Закону про те, що використання зазначених у ньому документів унеможливує виникнення будь-яких сумнівів щодо особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, є безпідставним.

Як зазначає О. Коротюк, трапляються випадки, коли до нотаріуса звертаються особи-близнюки, яких візуально практично неможливо відрізнити. У такому разі встанов-

лення особи має здійснюватися шляхом поставлення запитань. Також додаткові запитання можна ставити в разі, коли особа за зовнішністю не схожа на особу, яка зображена на фотокартці в паспортному документі. У такому разі нотаріус має право витребувати у неї додаткові документи, що встановлюють особу (ч. 5 ст. 44 Закону) [9, с. 39]. На нашу думку, з таким підходом слід погодитися.

Вважаємо, що нотаріус може і повинен використовувати під час посвідчення правочинів не лише першу групу документів, але й другу (посвідчення водія, особи моряка, особи з інвалідністю чи учасника Другої світової війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи), у разі, якщо в нього виникають певні сумніви щодо особи заявника, оскільки ці сумніви, навпаки, він повинен усувати за допомогою додатково поданих документів, якими, зокрема, й можуть бути документи другої групи. Однак, звичайно, що мову можна вести тут про додаткове використання цих документів поряд із документами першої групи, які є обов'язковими для подання нотаріусу під час посвідчення правочинів.

Можна погодитися з тим, що в документах другої групи не зазначаються деякі реквізити, що є важливими під час посвідчення окремих правочинів (місце народження, факт перебування в зареєстрованому шлюбі та інше), вони також не можуть підтверджувати реєстрацію місця проживання. Однак і це твердження потребує свого уточнення. Місце народження особи загалом має значення не для посвідчення окремих правочинів, а є однією з ознак, що ідентифікує особу, є елементом процедури встановлення особи, оскільки в Україні є досить багато людей, які мають однакові прізвище, ім'я та по батькові. Тож розрізняють людей загалом як по зображенню, так і за датою і місцем народження. І саме ці реквізити, як правило, і відсутні в документах другої групи, що і викликає їх обмежене використання у нотаріальному процесі. Натомість перебування у зареєстрованому шлюбі сьогодні не фіксується навіть у паспорті.

Важливим елементом встановлення особи, яка звернулася за нотаріальним посвідченням договору відчуження нерухомого майна, на нашу думку, є встановлення її реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного коду). Реєстраційний номер облікової картки платника податків – це елемент Державного реєстру фізичних осіб України, який надається фізичним особам-платникам податків та інших обов'язкових платежів і зберігається за ними протягом усього їхнього життя [10]. Зазначена інформація, як і прізвище чи ім'я особи, її дата народження, є складником усієї тієї інформації, що ідентифікує особу та надалі повинна відображатися у змісті договору відчуження нерухомого майна та інших нотаріальних актах у разі їх складення. За ідентифікаційним кодом нотаріус здійснює пошук необхідної для нотаріального провадження інформації щодо особи, насамперед у численних реєстрах.

При цьому досить важливим є те, що якщо декілька осіб можуть мати одне і те ж прізвище, ім'я та по батькові, то одного ідентифікаційного номера в декількох осіб бути не може. Тож ідентифікаційний номер є ще більше ідентифікуючою ознакою, ніж наведені реквізити.

Нотаріусу під час посвідчення договорів відчуження нерухомого майна необхідно враховувати, що реєстраційний номер облікової картки фізичної особи – платника податків, який складається з 10 цифр, не є випадковим набором цифр, а містить іншу інформацію про цю ж особу. Зокрема, за ідентифікаційним номером можна дізнатися дату народження особи та її стать. Задля цього нотаріусу не потрібно мати навіть спеціальних доступів до реєстрів, а можна зробити це самостійно шляхом арифметичних

розрахунків або ж навіть на спеціальних сайтах у мережі Інтернет [11]. Отже, за допомогою ідентифікаційного номера можна навіть провести додаткову перевірку відомостей, що містить паспортний документ. Такого роду перевірки нотаріуси-практики рекомендують проводити під час вчинення нотаріальних дій [12, с. 13].

Поряд із встановленням реєстраційного номера облікової картки платника податку встановлення особи заявника пов'язане, на нашу думку, і з встановленням громадянства особи. З огляду на те, що встановлення особи здійснюється за паспортним документом, встановлення громадянства заявника здійснюється одночасно зі встановленням прізвища, імені чи по батькові особи, її дати народження тощо. В окремих випадках під час посвідчення договорів відчуження нерухомого майна встановлення нотаріусом громадянства особи є не лише можливим, а й необхідним задля вчинення законної та обгрунтованої нотаріальної дії.

Наприклад, істотні обмеження щодо набуття у власність земельних ділянок іноземцями містять положення земельного законодавства. Зокрема, згідно з положеннями ч. ч. 2–4 ст. 81 ЗК іноземці та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення в межах населених пунктів, а також на земельні ділянки несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві приватної власності. Іноземці та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки відповідно до частини другої цієї статті у разі: а) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами; б) викупу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві власності; в) прийняття спадщини. Землі сільськогосподарського призначення, прийняті у спадщину іноземцями, а також особами без громадянства, протягом року підлягають відчуженню. Отже, на нашу думку, наведені обмеження щодо набуття іноземцями прав власності на земельні ділянки вимагають обов'язкового встановлення нотаріусом громадянства набувача за договором відчуження земельної ділянки.

З урахуванням наведеного можемо констатувати, що сьогодні нотаріуси під час посвідчення договорів відчуження нерухомого майна можуть встановлювати особу заявника за паспортом громадянина України, паспортом громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичним чи службовим паспортом, посвідкою на проживання особи, яка мешкає в Україні, національним паспортом іноземця або документом, що його замінює, а також іншими документами. Посвідчення ж водія, особи моряка, особи з інвалідністю чи учасника Другої світової війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи, не можуть бути документами, згідно з якими встановлюється така особа, що є не зовсім обгрунтовано. Пропонуємо у зв'язку з цим ч. 3 ст. 43 Закону «Про нотаріат» викласти в такій редакції: «Встановлення фізичної особи здійснюється за паспортом громадянина України або за іншими документами, які унеможливають виникнення будь-яких сумнівів щодо особи громадянина, який звернувся за вчиненням нотаріальної дії (паспорт громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний чи службовий паспорт, посвідчення особи моряка, посвідчення члена екіпажу, посвідка на проживання особи, яка мешкає в Україні, національний паспорт іноземця або документ, що його замінює, посвідчення інваліда чи учасника Великої Вітчизняної війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи). Посвідчення водія, особи моряка, особи з інвалідністю чи учасника Другої світової війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи, інші документи

можуть бути використані громадянином України для встановлення його особи під час укладення правочинів лише поряд із документами, зазначеними вище в цій статті».

Деякі особливості під час посвідчення договорів відчуження нерухомого майна має процедура встановлення нотаріусом особи, яка на час вчинення нотаріальної дії є малолітньою (неповнолітньою).

Наприклад, ч. 4 ст. 43 Закону «Про нотаріат» передбачає, що особа віком до 16 років встановлюється за свідомством про народження за умови підтвердження батьками (одним із батьків) того, що ця особа є їхньою дитиною. Вбачається, що зазначена норма Закону не повністю відповідає сьогоденним реаліям і стану законодавства про документи, що підтверджують особу.

Наприклад, ч. 2 ст. 21 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» [13], передбачено, що кожен громадянин України, який досяг чотирнадцятирічного віку, зобов'язаний отримати паспорт громадянина України. У зв'язку з цим фактично документом, який підтверджує сьогоденні особу у віці від 14 до 16 років є не свідомство про народження, а паспорт. Тож цілком логічно, що свідомство про народження повинне використовуватися лише для встановлення малолітньої особи у віці до 14 років. Зазначене, власне, й передбачає сьогоденні п. 5 гл. 3 «Установлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії» розділу I Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, що хоча й не відповідає чинному Закону «Про нотаріат», однак видається правильним. З урахуванням наведеного вважаємо, що ч. 4 ст. 43 Закону «Про нотаріат» повинна бути приведена у відповідність з тим станом правового регулювання відносин, які склалися.

Р. Шишка вказує, що у ст. 43 Закону «Про нотаріат» спростовується презумпція добросовісності особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальних дій. Навіщо, на його думку, підтвердження ідентичності особи дитини батьками, якщо в такої особи є його документ, є дані різного роду обліку малолітніх і неповнолітніх осіб, є нові технології, які можна застосувати в нотаріальному процесі, а саме: мобільний зв'язок чи зв'язок через Інтернет (скайп)? [5, с. 209]. На нашу думку, такі роздуми видаються помилковими.

Справді, там, де вже малолітня (неповнолітня) особа має документ із фотографією, додаткові підтвердження батьками особи дитини видаються зайвими. Однак зазвичай діти не мають жодного документа, який би безспірно підтверджував їхнє зображення. Учнівський квиток навряд чи може бути таким документ з огляду на досить спрощену процедуру його видачі. Не містять сьогоденні зображення дитини й різного роду бази обліку малолітніх чи неповнолітніх осіб. Отож навіть у всіх тих випадках, коли дитина має документ, що підтверджує її особу (а таким документом є свідомство про народження), конче необхідними є додаткові свідчення фізичних осіб щодо особи такої дитини. Звичайно, що такі свідчення можуть бути надані насамперед батьками. Через існування засади безспірності нотаріального процесу такі пояснення не можуть бути надані за допомогою мобільного зв'язку чи зв'язку через Інтернет (скайп). Таке спрощення процедури, як фактично пропонує Р. Шишка, може лише призвести до порушення прав фізичних осіб, насамперед дітей. Через це положення ст. 43 Закону «Про нотаріат» у цій частині, на нашу думку, видається цілком обгрунтованим.

Незважаючи на те, що встановлення особи не є досить складною процесуальною дією для нотаріуса, у практиці

все ж трапляються випадки помилок нотаріуса із встановленням особи під час посвідчення правочинів. Наприклад, інколи нотаріуси посвідчують правочини за недійним паспортом (паспортом із не вклеєною до нього у 45 років фотографією). Як встановлено Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, встановлення особи на підставі недійсного паспорта вказує на порушення порядку посвідчення правочину і є підставою його нікчемності [14]. У зв'язку з цим вважаємо, що нотаріусам треба бути дуже уважними під час вчинення цієї процесуальної дії.

Висновки. Положення ч. 3 ст. 43 Закону України «Про нотаріат» щодо особливостей використання нотаріусом документів для встановлення особи є недосконалим і вимагає вдосконалення. Пропонуємо її викласти в такій редакції: «Встановлення фізичної особи здійснюється за паспортом громадянина України або за іншими документами, які унеможливають виникнення будь-яких сумнівів щодо особи громадянина, який звернувся за вчиненням нотаріальної дії (паспорт громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний чи службовий паспорт, посвідчення особи моряка, посвідчення члена екіпажу, посвідка на проживання особи, яка мешкає в Україні, національний паспорт іноземця або документ, що його замінює, посвідчення інваліда чи учасника Великої Вітчизняної війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи), посвідчення водія, особи моряка, особи з інвалідністю чи учасника Другої світової війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи, інші документи можуть бути використані громадянином України для встановлення його особи під час укладення правочинів лише поряд із документами, зазначеними вище в цій статті».

Список використаної літератури:

1. Зенікова М. Встановлення особи. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2012. № 5 (65). С. 37–47.
2. Лихолат І. Документи, за якими встановлюється особа: історія та сьогодення. *Нотаріат для Вас*. 2011. № 8. С. 8–18.
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
4. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» від 22 лютого 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.
5. Шишка Р. Установление личности и объема полномочий лица, обратившегося за совершением нотариального действия. *Гражданско-процессуальная мысль: международный сборник научных статей*. Вып. 2 «Нотариальный процесс» / под ред. д-ра юрид. наук, проф. С. Фурсы. Киев: ЦУЛ, 2013. С. 206–212.
6. Короток О. Науково-практичний коментар Закону України «Про нотаріат». 2-е вид., перероб. та доп. Київ: Видавництво «ОВК», 2013. 770 с.
7. Методичні рекомендації Нотаріальної палати України. Перевірка паспорта громадянина України (у формі книжечки) та виявлення підrobки. URL: http://old.npu.in.ua/images/novini/letter_22122016_1.pdf.
8. Методичні рекомендації Нотаріальної палати України. Встановлення нотаріусом особи за біометричними паспортами (ID-картками), визначення реєстрації місця проживання, перевірки фактів реєстрації та розірвання шлюбів з огляду на законодавчі зміни. Єдиний державний демографічний реєстр. Реєстри територіальних громад. URL: http://vinnotariat.com.ua/teoriya-praktika/rezume/New%20Folder/method_23112016.pdf.
9. Короток О. Нотаріальне посвідчення договорів. Практичні рекомендації / за заг. ред. В. Черниша. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 312 с.

10. Ідентифікаційний номер фізичної особи. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ідентифікаційний_номер_фізичної_особи.

11. Перевірка ідентифікаційного номера за датою народження. URL: <http://yurradnik.com.ua/perevirka-identifikatsiyogo-nomeru>.

12. Петуніна Ю. Різноманіття перевірок, які здійснює нотаріус в Єдиних та Державних реєстрах Міністерства юстиції України, електронних базах, нормативних переліках під час проведення правочинів щодо відчуження нерухомого майна. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2017. № 2 (92). С. 8–16.

13. Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20 листопада 2012 р. № 5492-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17>.

14. Рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27 квітня 2011 р. URL: https://zib.com.ua/ua/5530-fotokartka_zalishila_bez_spadschini.html

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Панченко Ірина Сергіївна – аспірантка кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Panchenko Iryna Serhiivna – Postgraduate Student at the Department of Notarial and Enforcement Proceeding and Advocacy of Taras Shevchenko National University of Kyiv

ira.pan4enko@gmail.com

